

Güvenli, Temiz, Sağlıklı ve Sürdürülebilir bir Çevre Hakkı için Bilgi Notu

Devletler insan haklarına saygı göstermek, insan haklarından yararlanmayı zararlı müdahalelere karşı korumak ve insan haklarının tam olarak gerçekleştirilmesi için çalışarak insan haklarını yerine getirmekle yükümlüdür. Maddi ve usuli hakların yanı sıra ayrımcılık yasağına karşı korumalar da dahil olmak üzere tüm bu yükümlülükler çevresel bağlamda tam olarak geçerlidir. 1100'den fazla sivil toplum kuruluşu, 15 BM kuruluşu ve yetmişten fazla üye devlet bu hakkın tanınması için desteklerini ifade etmişlerdir. Birleşmiş Milletler'in güvenli, temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre için insan hakkını ya da daha basit bir ifadeyle sağlıklı bir çevre için insan hakkını resmen tanımasının zamanı gelmiştir.

Temel haklar

Çevresel bozulma, yaşam, sağlık, gıda, su, kültür hakları ile çocukların ve Yerli halkların hakları da dahil olmak üzere çok çeşitli insan haklarına zarar verebilir. Şu anda BM üye devletlerinin yüzde 80'inden fazlası (193 devletten 156'sı) tarafından tanınan sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkı, hem maddi hem de usule ilişkin unsurları içermektedir. Maddi unsurlar şunları içerir:

Temiz hava

Güvenli ve yeterli su

Sağlıklı ve sürdürülebilir şekilde üretilmiş gıda

Sağlıklı ekosistemler ve biyoçeşitlilik

Güvenli iklim

Zehirli atık olmayan çevre

Usule ilişkin haklar

Usule ilişkin haklar, çevre ve insan hakları hukuku arasında önemli bir bağlantıdır - yasal hakların uygulanmasında atılacak resmi adımları ve usulleri belirlerler. Şunları içerirler:

Bilgiye erişim

Karar verme süreçlerine katılım

Etkili çözüm yolları sunan bir adalete erişim

Uluslararası İşbirliği

Devletler, insan haklarına yönelik sınır aşan ve küresel çevresel tehditleri ele almak için birlikte çalışma yükümlülüğüne sahiptir.

Ayrımcılığa uğramama hakkı

Devletlerin, diğerlerinin yanı sıra, ayrımcılıktan kaynaklanan veya ayrımcılığa katkıda bulunan çevresel zararlara karşı koruma sağlama, ayrımcılıkla mücadelede eşit erişim sağlama ve çevreyle ilgili eylemlerinin ayrımcılık içermemesini sağlama yükümlülükleri vardır. Devletler, çevresel zararlara karşı özellikle savunmasız veya risk altında olan kişilerin haklarını korumak için, yasalarının ve politikalarının, nüfusun bazı kesimlerinin çevresel zararlara karşı daha savunmasız veya duyarlı olma hallerini ve bazılarının çevreyle ilgili insan haklarını kullanırken karşılaştıkları engelleri dikkate almasını da sağlamalıdır.

İnsan Hakları Savunucuları

Devletlerin çevresel insan hakları savunucularını, yani çevreyle ilgili insan haklarını korumak ve geliştirmek için çaba gösteren bireyleri ve grupları ve insan haklarının bağlı olduğu çevreyi korumak için çalışanları koruma yükümlülükleri vardır.

İş dünyası

İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri uyarınca, ticari işletmelerin insan hakları konusunda gerekli özeni gösterme, çevresel zarar yoluyla olumsuz insan hakları etkilerine neden olmaktan veya katkıda bulunmaktan kaçınma, bu tür etkileri ele alma ve şeffaf ve etkili şikayet mekanizmaları kurma sorumluluğu vardır.

*Bu belge Etkiniz AB Programı tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır. Çeviriden kaynaklanabilecek herhangi bir hatadan Birleşmiş Milletler sorumlu tutulamaz.